

Páter Josef Šmidinger v době kolem roku 1840, na portrétu od Josefa Božetěcha Klemense. Tohoto slovenského malíře podporovali při studiu pražské Akademie advokát Josef František Frtík, pokladník Matice české, a jeho svagr Václav Staněk, lékař a přírodovědec. Portrét je ve sbírkách Národního muzea.

Josef Šmidinger

* 24. října 1801, Strakonice

† 2. února 1852, Hostomice

Tento „apoštol české knihy“... prokazoval ohromné služby českému písemnictví a osvědčoval se jako ušlechtilé smýšlející filantrop. Už pro toto jeho morální založení měla by být jeho památka stále a stále oživována, aby i generace, které přijdou po nás, měly na očích příklad Schmidingerovy nezdolné vůle a lidumilné činnosti.

Alexandr Berndorf, 1938

Obětavý český vlastenec a buditel Josef Šmidinger (též Schmidinger) jako mladík jistě netušil, jak obtížné překážky bude muset na své nedlouhé životní dráze překonávat. Co vše si bude muset odříci, aby mohl prospívat svým blízkým a své vlasti. Nepředpokládal, že jako kněz a vychovatel neuspěje, zato si však získá nebývalé zásluhy o českou literaturu. Že bude jednou nazýván „apoštolem české knihy“, aniž by jedinou knihu sám napsal ...

Josef Šmidinger jako rakouský voják asi v roce 1825. Neznámý malíř jistě poznal, že neportrétuje běžného vojáka, ale nešťastného studenta, který byl vojnovou potrestán. Oba Šmidingerovy portréty daroval Národnímu muzeu v roce 1864 MUDr. Václav Staněk. Restaurovány byly roku 2009 na náklady Matice české.

Synek kupce ze Strakonice chtěl být knězem už od mládí. Hned na začátku univerzitního studia v Praze ho však potkala smůla. V roce 1824 se zapletl do pouličních rvaček, a byl proto ze školy vyloučen a odveden k vojsku. Pro jemného mladíka to byla drsná lecke. Z prostředí stupidních vojenských hrubostí se vymanił teprve po povýšení na poddůstojníka, kdy začal učit na vojenské škole. Z „bílého kabátu“ mu v roce 1829 pomohla až tuberkulóza. V Praze pak opožděně vystudoval teologii a ve svých 32 letech byl konečně roku 1833 vysvěcen na kněze.

V roce 1837 napsal a vydal Šmidinger oslavnou báseň k svátku barona Františka Xavera Chanovského-Dlouhoveského, na jehož zámku v Němčicích na Klatovsku tehdy působil jako vychovatel. Na skutečnou literární dráhu se však Šmidinger nikdy neodvážil. Exemplář z fondů Knihovny Národního muzea.

Souchotiny mu však vadily i v relativně lehčím povolání kněze. Jeho křehká tělesná schránka a slabý, chraptivý hlas mu nedovolovaly, aby vykonával práci faráře. Zvládal pouze funkci kaplana či domácího vychovatele. Postupně vystřídal několik působišť. Ani jako vychovatel však nebyl úspěšný. František Emanuel Velc, jeho nástupce ve funkci vychovatele na zámku v Liběchově, o něm napsal, že byl letory prchlivě a prudké, měl mravy a způsoby ne velmi příjemné a nápadné, v řeči pak poslušný a přívky, které nebyly sto v mládeži jemu svěšené udržeti potřebnou vážnost.

Navzdory těmto neúspěchům se nakonec páteru Šmidingerovi podařilo nalézt smysl života. Už v roce 1832 vstoupil do Matice české, založené rok předtím při Národním muzeu. Vznešené poslání Matice, spocívající ve vydávání a šíření české literatury, ho nadchlo natolik, že se stal jejím nejhroňlivějším členem. Distribuoval po českém venkově její knihy a získával pro ni nové členy. Prováděl to s velkým zápalem, až fanatismem, přesvědčen o posvátném poslání takového práce. Vše ostatní nebylo důležité. Šmidingerovo bezmezné zaujetí líčí barvitě Alexandr Berndorf: Celá jeho strava záležela mnohdy jen ze suchého chleba a vody a tak postil se po celé dny, jen aby uspořil peněz ... Chodil ve starých, ošumělých šatech a v starém, velmi obnošeném plášti, který měl mnoho kapes na knihy ... Ve Velharticích ho jednou zatkl policajt, který ho považoval za vagabunda. Jindy málem přišel o život, když za boufky u hradu Rabí spadl na jeho povoz strom a zabil koně. Při své práci pro Matici užíval prý i dosti nevybíravé způsoby, ovlivněné dávnými vojenskými návyky. Na teologické fakultě prý chodil mezi studenty s vojenskou čepicí, která zůstala mu po jeho dřívější slávě, a s pravítkem v ruce na místě meče vymáhal příspěvky, tj. – jak sám říkal – exekvoval pro Matici. Nevyhýbal se ani metodám, které by dnes mohli ocenit magové moderního marketingu: když někomu ve vstupu do Matice bránil nedostatek peněz na základní vklad, ochotně mu půjčil ze svých a později peníze vymáhal zpět. Ve Strakonících dokázal přemluvit pro odběr českých knih i 26 měšťanů, kteří dokonce ani nečetli a ani neuměli česky. Asi za patnáct let této činnosti získal Matici přes 400 nových členů a vybral více než 20 000 zlatých, tedy celou pětinu jejího tehdejšího základního fondu (!). Matice ho za to zvolila roku 1844 do svého výboru a posléze jmenovala čestným členem.

Závěr svého života strávil Šmidinger v Hostomících. Do zdejší fary se nastěhoval 1. června 1849, aby tu vykonával práci pomocného kněze. Sloužil mše v místním kostele pro staré lidi, aby nemuseli chodit až do Bezdědic, ke kterým byla tehdy obec přifařena. I zde pokračoval ve své vlastenecké práci, vydával se do kraje a roznášel knížky.

Příznáčný byl jeho konec: zemřel na následky prochlazení, když šel s knihami za zimy a deště tři hodiny pěšky ze Zdic do Hostomic. Pohřben byl za velké účasti lidí z širokého okolí na zdejší hřbitově. Dne 16. srpna 1885 mu obec odhalila nad hrobem pomník, který ho zde dodnes připomíná.

Jméno Josefa Šmidingra znají především návštěvníci knihovny ve Strakonících, založené jím v roce 1843 a po něm pojmenované. Literární historici vědí, že Josef Šmidinger inspiroval Aloise Jiráska při psaní F. L. Věka k vytvoření postavy vlasteneckého pátera Matouše Vrby, roznášejícího po českém venkově v kabátě plném kapes české knihy. Matice česká doufá, že jméno člověka, který tak obětavě pomáhal kultivovat českou společnost, nebude zapomenuto.

PhDr. Lubomír Srěň

V roce 1885 byl Josefu Šmidingerovi nad jeho hrobem na hřbitově v Hostomících postaven velký náhrobní pomník. Zaplacen byl z peněžní sbírky místních občanů, ze žuly jej vyrobil pražský kamenický závod Ludvíka Saldy, který se později podílel i na výzdobě Panteonu Národního muzea. Zprávu o slavnostním odhalení přinesl časopis Světozor 4. prosince 1885. Exemplář z fondů Knihovny Národního muzea.

Čtenářská beseda v Hostomících, jež se o zřízení Šmidingerova náhrobního pomníku nejvíce zasloužila, vydala k jeho slavnostnímu odhalení oslavnou publikaci. Exemplář z fondů Knihovny Národního muzea.

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Městským úřadem v Hostomících – červen 2013
Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10

Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.